

Biyografi Metin Türünün Yazarların Üslupları Açısından Değerlendirilmesi: Tek Adam ve Bozkurt Örneği

*Göknur GÜNAY**
*Hulusi GEÇGEL***

ÖZ

Bu çalışmanın amacı biyografi metin türünde yazarların başvurdukları ifadeler üzerinden eserde ele aldıkları kişilere bakış açılarının ve üsluplarının değerlendirilmesidir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk; yaşadığı dönem, askerî dehası, devlet adamlığı, dünyada algılanış şekli dolayısıyla; yaşamı ve düşünceleri daima merak edilen ve anlaşılmak istenen bir lider olmuştur. Bu çalışmada ele alınan “Tek Adam” ve “Bozkurt” adlı iki eser zaman zaman tartışmalara ve eleştirilere konu olmuş eserlerdir. Bu yüzden yazarların Atatürk’ü anlatırken kullandığı ifadeler açısından incelenmeleri gerekli görülmüştür. Araştırmada nitel yöntemlerden doküman analizi kullanılmıştır. Analiz edilen biyografilerin ilgili bölümleri alt sorular çerçevesinde hazırlanan ifadeler ölçüt alınarak betimsel analiz uygulanmıştır. Neticede Atatürk’ün şahsını en iyi yansıtabilecek ve yazarın geri planda kalmasına olanak sağlayacak “eylemlerini anlatan ifadeler”e iki eserde de sık bir şekilde rastlanmıştır. Ancak Tek Adam adlı eserde Atatürk’ün başkaları tarafından nasıl değerlendirildiği de önemli görülürken Bozkurt adlı eserde Atatürk’ün kendi his dünyası ve zaman zaman kişiliğinden kaynaklanan birtakım yansımaları yer verilmesinin yazar tarafından daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Biyografi, Atatürk, metin türü, Tek Adam, Bozkurt.

Evaluation of Biography Text Genre in Terms of Authors’ Styles: The Example of “Tek Adam” and “Bozkurt”

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the perspectives and styles of the authors in the biography text genre through the expressions they use. Gazi Mustafa Kemal Atatürk has always been a leader whose life and thoughts have always been curious and wanted to be understood due to the period he lived in, his military genius, his statesmanship and the way he was perceived in the world. The two works "Tek Adam" and "Bozkurt", which are discussed in this study, have been the subject of discussions and criticism from time to time. Therefore, it was deemed necessary to analyze them in terms of the expressions used by the authors while describing Atatürk. Document analysis, one of the qualitative methods, was used in the study. Descriptive analysis was applied to the relevant sections of the analyzed biographies by taking the expressions prepared within the framework of sub-questions as criteria. As a result, "expressions describing his actions", which can best reflect

Atf Bilgisi: Günay, G. & Geçgel, H. (2023). Biyografi metin türünün yazarların üslupları açısından değerlendirilmesi: Tek Adam ve Bozkurt örneği. *Anadolu Dil ve Eğitim Dergisi*, 1(2), 113-122. Doi: 10.5281/zenodo.10445757

*Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, goknurgunay@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-3370-6945

** Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, hgecgel@comu.edu.tr , ORCID: orcid.org/ 0000-0002- 9277-6417

Atatürk's personality and allow the author to remain in the background, were frequently encountered in both works. However, while in Tek Adam, it is also important how Atatürk is evaluated by others, in Bozkurt, it was determined that the author preferred to include some reflections arising from Atatürk's own world of feeling and sometimes his personality.

Keywords: Biography, Atatürk, text type, Tek Adam, Bozkurt.

Giriş

Edebî metinler, insan zihninin ve dil yeteneğinin söze dökülmüş karmaşık örüntüleridir. Bir edebî metin oluşturulurken sanatçı, türün gereklerine uygun enstrümanları kullanarak duygusal ve zihinsel yönü yoğun bir anlatı ortaya koyar. Türk Edebiyatında temeli Tanzimat Dönemi'ne dayanan "Sanat, sanat içindir; sanat toplum içindir." tartışması özellikle edebî sanat eserleri oluşturulurken oluşturucusunu harekete geçiren temel süreçleri irdeleyen ve net bir yanıtı da olmayan bir tartışmadır. Son dönemde bu sorunun alternatif yanıtının "Sanat insan içindir." şeklinde zuhur ettiği söylenebilir.

Biyografi, edebî metin türlerinden biridir. Esasen belgesel niteliği de taşıdığından aynı zamanda tarih disiplininin alanına da girer. Edebî metin türü olarak bilgilendirici metin türleri başlığı altında değerlendirilir. Biyografinin esas meselesi, anlattığı kişinin öne çıkan özelliğinin geliştiği alanı ortaya koymaktır. Kişinin yaşamı ya da onun öne çıkan yönünün kuvvetle ortaya konduğu bir bölüm tüm yönleriyle okuyucuya anlatılmaya çalışılır. İnsanlık tarihinde mezar taşlarına kadar dayandığı (Ünlü, 2011) düşünüldüğünde çok eski bir tür olduğu söylenmelidir. Biyografinin günümüzde müstakil bir tür olarak değerlendirilmesinin altında, hakkında yazıldığı kişinin ebedileştirilmesi düşüncesi vardır ki başka türlerin bu türün gelişimine (ağıt, menkıbe, destan vb.) (Çakır, 2019) kaynaklık ettiği söylenebilir. Bizde ise Klasik Türk Edebiyatı döneminde "tezkire" geleneği çerçevesinde gelişen bu tür Âşık Edebiyatında ise şairnamelerle gelişimini ilerletir (Çelik, 2022).

Biyografi belgelere dayanan, bilgi verme amaçlı bir türdür. Yine de aynı kişinin, aynı süre zarfında, neredeyse aynı belgelerle anlatıldığı çalışmaların aynı okuyucuda bıraktığı iz aynı olmayabilir. Çünkü kanıtlara dayalı da olsa her metin aslında var olan gerçekleri ister istemez manipüle eder. Bu yalnızca yazılı metinler için geçerli değildir. Örneğin, bir fotoğrafçı ormandaki herhangi bir ağacın fotoğrafını olduğu gibi çekerken, herhangi bir oynama ya da düzeltme yapmazken dahi o görsel metin bir manipülatif bir metindir. Ormanda binlerce ağacın içinden o ağacın seçilmiş olması, fotoğrafın çekiliş açısı vb. gibi faktörler gerçeği ister istemez yapılandırır. İnsanın dil ile inşa ettiği şeyler de bir söylem çerçevesinde gerçekleşir. Bu çalışmada da Atatürk'ün çok bilinen, belli bir dönemine ait yaşantısı yazarların onu anlatırken başvurduğu anlatım tercihleri bakımından incelenmektedir.

Eğitim Çerçevesinde Biyografi

Metin bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği; cümleler, sözler ve görsellerden oluşan anlamlı yapılardır (Güneş, 2013). Yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle birlikte eğitimde dilin kurallarının öğretildiği, ezberletildiği anlayıştan uzaklaşmış, metinle öğrenme anlayışı benimsenerek dil becerilerini kazandıracak birtakım aktiviteler ve öğrencilerin bu aktiviteleri gerçekleştirirken geçirdiği zihinsel süreçler merkeze alınmıştır. Bu tür bir değişimde kuşkusuz yüzyılın gerektirdiği okuryazarlık becerisinin tanımının değişmesinin de etkisi bulunur.

Eğitimdeki gelişmelerin temel sebebi hayatın gereksinimlerinin değişmesidir. Bireylerden beklenen okuryazarlık becerilerinin ve dolayısıyla okuryazarlık tanımının 21. yüzyılda farklılaşması hayatın içinde karşılaşılan metinlerin ve bu metinleri üreten araçların değişmesinden kaynaklanır. Bu çerçevede Türkçe dersi programlarında sınıf seviyesine göre öğrenciye kazandırılması gereken metin

türlerinin de zaman içerisinde farklılaştırıldığı görülür (MEB, 2005; MEB, 2015; MEB, 2017; MEB, 2019).

Tür olarak biyografinin eğitimde kullanılması, belki de ilk olarak davranışçı ve bilişsel kuramlar arasında bir köprü görevinde bulunan Sosyal Öğrenme kuramıyla ilişkilendirilebilir. Sosyal Öğrenme Kuramı'nda var olan modelleme ve gözlem yoluyla öğrenme süreçlerinde Bandura 3 temel modelden bahseder (Bayrakçı, 2007):

1- Canlı model: belirli bir davranışı sergileyen gerçek bir kişi.

2- Sembolik model: bir filmde, televizyon şovunda, kitapta veya başka bir platformda tasvir edilen bir karakter veya da kişi.

3- Sözlü direktifler: nasıl davranılacağına ilişkin açıklamalar.

Günümüzde Sosyal Öğrenme Kuramı'nın içerdiği davranışçı teknikler nedeniyle eğitim öğretimde doğrudan benimsenmeyen bir kuram olduğu bilinmektedir. Ancak sembolik model alma durumu için teknoloji fazla gelişmemişken biyografi gibi kişilerin hayatları üzerinden bireylere örnek teşkil edecek davranışların kazandırılmasında önemli görüldüğü bir dönem olmuştur.

Her ne kadar eğitimde yapılandırıcı anlayış hâkim olsa da sosyal öğrenme yalnızca yazılı-basılı olarak kullanılan edebî metinler değil, görsel ya da çok katmanlı metinler yoluyla model olarak öğrenme eğitimdeki sosyalleşme olgusu sürdüğü müddetçe devam eder. Bu yüzden biyografi, biyografik roman, anı gibi türler toplumlara ve insanlığa mal olmuş kişilerin hayatlarının anlaşılması; kişiler hakkında insanların ya da sistemin getirdiği birtakım basmakalıp, gerçeklikten uzak dayatmaların önüne geçilmesi ve başkişinin öne çıkan özelliğinin, ona zemin hazırlayan alt plan yaşantılarının doğru anlaşılabilmesi için son derece önemlidir. Bu da eğitimde özellikle örnek alınan kişilerin, yaşamlarının ve dönemin özelliklerinin her yönüyle değerlendirilebilmesi için kişinin doğru yerden anlaşılması üzere eleştirel okuma ve fikir üretme imkânının doğmasını sağlar.

Bu bağlamda topluma mal olmuş insanların hayatları her zaman dikkat çekici olmuştur. Yaşadıkları dönemden yüzyıllar hatta bin yıllar sonra bile başarıları, hayatı, yaşantısı, tercihleri toplumlar tarafından merak edilen, rol model olarak benimsenen kişiler biyografi türü tarafından okuyucuyla buluşturulur. Karatay'a göre (2011) okuma alışkanlığı edinmenin yanında ortak bir duygu, düşünüş ve değer anlayışı geliştirmek ancak bu değerleri içeren edebî eserleri çocuklara sunmakla mümkündür. Yetişmekte olan bireylerin kendilerine örnek teşkil eden bireyler hakkında ya da hiç tanımadıkları ve bir kitaptan okuyup ilk defa hakkında bir yargıya ulaşacakları bireyler hakkında yapacakları eleştirel okumalar, onların hayatta olmak istedikleri karakter hakkında ufkunu genişletecek içerikler sunabilmelidir.

Biyografiler yalnızca duyuşsal yönüyle öne çıkan metinler olmakla kalmaz, aynı zamanda tarihe ışık tutan bir belge niteliği de taşır. Biyografi türünün özellikleri şöyle sıralanabilir:

-İnsanlığa mal olmuş kimselerin bir yazar tarafından anlatıldığı yazılardır.

-Edebî metin türlerinden bilgilendirici metin türleri başlığında değerlendirilir.

-Başkişinin yaşantısının belgeler, mektuplar, anılarla desteklenmiş belge niteliğinde anlatıdır.

-Kişinin temel başarısını öne alır ancak onu her yönüyle ele almaya çalışır; yaşamını, sebep sonuç ilişkileri ve çevresiyle örüntüleyerek somut olarak ortaya koyar.

-Biyografik romandan farklı olarak yazar kurgu oluşturmaktan kaçınır.

Şüphesiz son yüzyılın en önemli ve tüm dünyada en dikkat çeken karakterlerinden biri Mustafa Kemal Atatürk'tür. Yalnızca kendi ülkesi ya da Orta Doğu ve Balkan coğrafyası için değil, pek çok millet tarafından da askerî bir deha ve tarihin seyrini değiştiren önemli bir devlet adamı olarak görülür. Bu yüzden yaşamı pek çok kez kaleme alınmış ve dikkat çekmiştir. Literatürde Atatürk ile ilgili pek çok eser bulunur, bu eserler üzerine yazılmış çeşitli değerlendirme yazıları, eleştiriler hatta bunlardan hareketle farklı disiplinlerde çok sayıda ürün ortaya konmuştur. Atatürk hakkındaki belli başlı biyografiler şu şekilde sıralanabilir¹:

- Belge ve Fotoğraflarla Atatürk'ün Hayatı (Bircan, 1993)
- Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu (Mango, 2004)
- Çankaya: Atatürk'ün Doğumundan Ölümüne Kadar (Atay, 2008)
- Atatürk, Hayatı ve Eserleri (Bayur, 1997)
- Atatürk'ün Hastalığı, Profesör Dr. Nihad Reşad Belger'le Mülakat (Ünaydın,1959)
- Ölümsüz Atatürk (Iltzkowitz, 2007)
- Atatürk (Karaosmanoğlu, 1998)
- Hangi Atatürk (İlhan, 1981)
- Atatürk'ün Bana Anlattıkları (Atay, 1955)
- Sarı Zeybek Atatürk'ün Son 300 Günü (Dündar, 2007)
- Avrupa ile Asya Arasındaki Adam (Mikusch, 2009)
- Atatürk: Bir Milletten Yeniden Doğuşu (Kinross, 2008)
- Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Hayatı Anadolu'da Türk Milli Mücadelesi (Said ve Sabit, 2010)
- Devrim Tarihi ve Toplum Bilim Açısından Atatürk (Kongar, 2006)
- Atatürk'ün Öğrencilik Yılları (Özdemir, 2014)
- Kemal Atatürk: Batı'nın Yolu (Jevakhoff, 1998)
- Genç Atatürk (Gawrych, 2014)
- Tek Adam: Mustafa Kemal (Aydemir, 1963)
- Bozkurt (Armstrong, 2005) ... vb.

Bu çalışmada Atatürk'ü konu alan iki biyografi olan "Tek Adam" ve "Bozkurt" adlı eserler, yazarların Mustafa Kemal'i anlatırken başvurdukları anlatı tarzı ve onu ele alış biçimleri yönüyle incelemeye tâbi tutulmuştur.

Çalışmada araştırma sorusu "*Tek Adam biyografisi ile Bozkurt biyografisinin yazarlarının Atatürk'ü ele alışları arasında yazarların anlatımından kaynaklı ne gibi farklar vardır?*" olarak sorulmuştur. Araştırma sorusunu açımlayan alt sorular şu şekildedir:

1. Çanakkale Savaşı'ndaki süreçte Atatürk'ün kişiliği Tek Adam-1 adlı biyografide yazar tarafından nasıl ele alınmaktadır?
2. Çanakkale Savaşı'ndaki süreçte Atatürk'ün kişiliği Bozkurt adlı biyografisinde yazar tarafından nasıl ele alınmaktadır?

¹ <http://kaynakca.hacettepe.edu.tr/kaynakca/17213742/aturk-biyografileri>

3. “Tek Adam-1” ve “Bozkurt” biyografilerinde Atatürk’ün Çanakkale Savaşı’ndaki sürecinin anlatımı üzerinden Atatürk’ü ele alış biçimlerinde fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi kullanılmaktadır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189). Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmalara dâhil diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam ortaya koymak, konu ile ilgili bir anlayış oluşturmak, deneysel bilgi geliştirmek için verilerin toplanmasını ve yorumlanarak değerlendirilmesini içerir (Service, 2009). Bu çalışmada iki farklı Atatürk biyografisi Atatürk’ü anlatışları bakımından başvuru yönlerine göre analiz edilmiştir. İki eserde de Atatürk’ün çevresindeki askerler ve başarıları neticesinde dünya siyaset sahnesinde kabul görüşü açısından bir dönüm noktası sayılan süreç olarak görülen “Çanakkale Savaşı”nı anlatan bölümleri ele alınmıştır. Böylece iki eser kıyaslanırken belli bir süreci, ana karakterin etrafında gelişen olaylar, aldığı inisiyatif, etrafındaki diğer bireyler ve onlara olan davranışları açısından incelemek üzere sınırlandırabilmek amaçlanmıştır.

Analiz Edilen Dokümanlar

Bu çalışmada araştırma nesnesi olarak Atatürk’ü konu alan iki biyografi “*Tek Adam: Mustafa Kemal- I*” (kısaca *Tek Adam*) ve “*Bozkurt*” biyografilerinin Atatürk’ün hayatında bir dönüm noktası olarak kabul edilen “*Çanakkale Savaşı*”nı anlatan bölümleri analiz edilmiştir.

a) Tek Adam: Mustafa Kemal I. Cilt:

Şevket Süreyya Aydemir’in 1963-1965 yılları arasında kaleme aldığı biyografi kitabıdır. Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatının anlatıldığı üç ciltlik bu eser, biyografi olmasının yanı sıra bir inceleme-araştırma kitabı da sayılmalıdır. Mustafa Kemal’in farklı dönemlerini işleyen yazar, bu kitabında yalnız Mustafa Kemal’i değil, aynı zamanda 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan bir süreci ele almıştır. Araştırmaya da konu olan kitabın ilk cildi Mustafa Kemal’in doğumundan Samsun’a çıkışına kadar olan süreyi işler. Bu çalışmada Remzi Kitabevinde Eylül 2021’de yapılan 51. baskı kullanılmıştır. Eserin Çanakkale Savaşı’nı anlatan 214-248. sayfaları analize tâbi tutulmuştur. Eser, toplam 372 sayfadır.

b) Bozkurt

İngiliz istihbarat örgütü üyesi ve yazar Harold Courtenay Armstrong’un 1932 yılında Atatürk’ün sağlığında yayımlanan biyografisidir. Atatürk’ün sağlığında yazılan tek biyografidir. İlk baskısından itibaren “sivri dilli tonu” yüzünden sert eleştirilere maruz kalmış bir eserdir. Atatürk’ün özel yaşamından da bazı kesitler sunar. Bu çalışmada eserin Dorlion Yayınevi tarafından Aralık 2021 tarihinde yapılmış ilk baskı kullanılmıştır. Eserin çevirmeni Müzeyyen Hacı’dır. Eserin Çanakkale Savaşı’nı anlatan 56-73. sayfaları analiz edilmiştir. Eser toplam 338 sayfadır.

Verilerin Analizi

Veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz uygulanırken elde edilen veriler daha önce belirlenen birtakım temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 239). Bu çalışmada araştırma sorusunu açmılayan alt sorularda belirtilen unsurlar metinde aranmış ve frekansları kaydedilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmada inandırıcılığı arttırmak amacıyla eserlerden elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmada güvenirliliğin sağlanabilmesi amacıyla, aynı zamanda uzman çeşitlemesi için (Yıldırım ve Şimşek, 2018), veriler alan uzmanı bir öğretim üyesi ile iki branş öğretmenin görüşüne sunulmuş ve teyit edilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma iki adet dokümanın analizinden oluştuğundan çalışma için herhangi bir etik kuruldan onay alınmamıştır.

Bulgular

Bu bölümde her iki biyografiden toplanan verilere ilişkin bulgulara yer verilmektedir. Bu çalışmada iki eser incelenerek yazarların bakış açısının anlaşılmasını sağlayacak şekilde biyografinin başkışısının nasıl ele alındığını açıklayan ifadelerle incelenerek alt sorulara yanıtlar aranmıştır. Eserlerin Çanakkale Savaşı'nı anlatan bölümleri şu sorularla irdelenmektedir:

1. Mustafa Kemal'in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler.
2. Mustafa Kemal'i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler.
3. Mustafa Kemal'in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadeler.
4. Mustafa Kemal hakkında yazarın öznel yorum ve değerlendirmeleri.

1. Mustafa Kemal'in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerden örnekler:

- Hiçbir kurşunun ona isabet etmeyeceğine kesinkes ve eksiksiz inanıyordu. Bu da onu düpedüz korkusuz biri haline getirmişti. (Bozkurt- s.64/7)
- Kendine güvenen, yenilmeyeceğine inanan genç ve güzel bir insandır. (Tek Adam- s.223/6).

2. Mustafa Kemal'i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerden örnekler:

- “Bu cephedeki tüm birlikleri tek bir çatı altında toplamaya karar verdim ve bunu senin idare etmeni istiyorum” dedi Limon Von Sanders. (Bozkurt- s.69/29)
- Ordu Kumandanı Alman Mareşal, kararı çok cüretli bulur. Ama dengeli bir insandır. Şunları söyler: “Harekâtın sorumluluğunu kabul eden sizsiniz. Düşünceleriniz üzerinde katıyen tesir yapmak istemem. Ben düşüncelerimi yalnız mütalaa olarak söyledim.” (Bozkurt- s.229/5).

3. Mustafa Kemal'in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadelerden örnekler:

- Mustafa Kemal bir an için bile tereddüt etmedi ya da soru sormadı. Sorumluluk ve kendisinin aleyhinde olan tüm ihtimaller kabiliyetlerinin el verdiği en uç noktayı ortaya çıkartmıştı. Görevi sessizce devraldı, planlarını temkinli bir şekilde tasarladı ve ardından muazzam bir kuvvetle işe koyuldu. (Bozkurt- s.70/1-6)

- “Acele etmeyin çocuklarım. Telaş etmeyin. Tam olarak uygun anı seçeceğiz, sonra ben en önde çıkacağım. Elimi kaldırdığımı gördüğünüzde, süngülerinizin keskin ve sabit olduğundan emin olun ve peşimden gelin” dedi. Sakin Türk askerini taze bir yüreklilikle harekete geçirmişti, şimdi hepsi Mustafa Kemal’i cehenneme kadar takip etmeye hazır. (Bozkurt- s. 72/ 5-11)
- Fakat Mustafa Kemal bu ölçüye sığmaz çetinliklerden hatta imkânsızlıklardan bahsederken: “Sorumluluğu kemal-i iftiharla kabul ettim!” der. (Tek Adam- s.227/ 25-26)

4. Mustafa Kemal hakkında yazarın öznel yorum ve değerlendirmelerine yönelik ifadelerden örnekler:

- İkisi de kibirli insanlar olduklarından, Mustafa kumandanıyla sık sık hiddetlice tartışır; yine de von Sanders onun tavırlarını anlıyordu... (Bozkurt. s.55/ 21-23)
- Görülüyor ki bu yazıda, gelecekte nişan veren, gelecek için müjdelere taşıyan manalı işaretler vardır. Çünkü bu başkumandan vekili ve harbiye nâzırının, bir albay ve yarbaya bu kadar uzun, içten ve üstün bir tebrik yazısı göndermesi usulden değildir... (Tek Adam-s.238/31 - 239/1)

Tablo 1. Eserlerde saptanan ifadeler

Eserler	f
Bozkurt	81
Tek Adam	79
Toplam	160

Tablo 1’de iki eserde inceleme sonucu saptanan toplam ifadeler gösterilmektedir.

Tablo 2. Biyografilerde bulunan tüm ifadelerle ilişkin sayfa ve satır sayıları

Aranan İfade/ Eser	Tek Adam	Bozkurt
1. Mustafa Kemal’in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler	223/6, 226/29, 227/9, 227/24, 228/3, 228/12, 228/25, 229/10, 230/10, 230/14, 231/9, 235/8, 239/8, 240/8, 240/12, 248/21	57/4, 57/5, 59/26, 61/9, 62/15, 63/5, 64/7, 64/28, 65/12, 65/17, 69/3, 70/1, 71/15, 72/5, 73/16
2. Mustafa Kemal’i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler	227/4, 227/11, 229/1, 229/7, 233/21, 234/6, 233/23, 234/17, 235/1, 235/9, 238/4, 238/8, 238/11, 238/20, 238/35, 239/4, 239/22, 240/21, 240/29, 241/7, 243/9	55/4, 55/10, 55/22, 55/26, 62/24, 63/8, 63/17, 64/20, 65/13, 66/2, 69/29, 72/11, 73/7
3. Mustafa Kemal’in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadeler	220/10, 220/18, 220/24, 221/16, 221/20, 222/2, 222/15, 222/32, 222/25, 226/12, 226/30, 226/36, 227/3, 227/5, 227/6, 227/29, 228/5, 228/6, 228/31, 229/11, 229/29, 230/17, 230/24, 230/28, 231/12, 233/2, 233/18, 235/19,	55/29, 55/30, 56/3, 56/26, 56/28, 57/8, 58/6, 58/13, 58/15, 58/19, 58/26, 59/4, 59/6, 59/21, 59/28, 60/3, 60/21, 60/25, 61/9, 62/14, 62/27, 63/6, 63/10, 63/16, 63/17, 64/1, 64/14, 64/31, 65/17, 65/25, 66/3, 66/4, 67/21, 68/9, 68/31, 69/4, 70/4, 70/11, 70/14, 71/16,

	240/4, 240/9, 240/13, 241/6, 248/3, 248/22	71/18, 71/29, 72/1, 72/3, 72/6, 72/10, 72/19, 72/25, 73/8, 73/12
4. Mustafa Kemal hakkında yazarın öznel yorum ve değerlendirmelerine yönelik ifadeler	214/1, 230/7, 234/12, 238/7, 248/7, 248/14, 248/23	55/24, 59/26, 70/7

Tablo 2’de eser incelenirken aranan ifadelerin sayfa ve satır sayıları yer almaktadır.

Tablo 3. Tek Adam eserinde yer alan ifadelerin sıklığı

Tek Adam	
İfadeler	f
1. Mustafa Kemal’in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler	16
2. Mustafa Kemal’i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler	22
3. Mustafa Kemal’in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadeler	34
4. Mustafa Kemal hakkında yazarın öznel yorum ve değerlendirmelerine yönelik ifadeler	7
Toplam	79

Tablo 3’te Tek Adam eserinde Atatürk’e ilişkin tespit edilen ifadelerin frekans değerleri gösterilmektedir. Yazarın, en fazla (f=34) Mustafa Kemal’in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğiyle ilgili ifadelerle yer verdiği görülmektedir. İkinci olarak Mustafa Kemal’i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerle (f=22); takiben Mustafa Kemal’in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerle (f=16) ve son olarak da kendi öznel değerlendirmelerine (f=7) yer vermiştir.

Tablo 4. Bozkurt eserinde yer alan ifadelerin sıklığı

Bozkurt	
İfadeler	f
1. Mustafa Kemal’in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler	15
2. Mustafa Kemal’i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler	13
3. Mustafa Kemal’in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadeler	50
4. Mustafa Kemal hakkında yazarın öznel yorum ve değerlendirmelerine yönelik ifadeler	3
Toplam	81

Tablo 4’te **Bozkurt** eserinde Atatürk’e ilişkin tespit edilen ifadelerin frekans değerleri gösterilmektedir. Yazarın, en fazla (f=50) Mustafa Kemal’i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerle yer verdiği görülmektedir. İkinci olarak Mustafa Kemal’in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerle (f=15); takiben Mustafa Kemal’i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadelerle (f=13) ve son olarak da kendi öznel değerlendirmelerine (f=3) yer verdiği tespit edilmiştir.

İki eserden toplanan veriler ışığında ulaşılmış olan bulgular incelendiğinde Tek Adam eseri için yazar Şevket Süreyya Aydemir'in Mustafa Kemal'in Çanakkale'deki dönemini anlatmak üzere en fazla başvurduğu ifadeler "Mustafa Kemal'in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadeler"dir. Bozkurt eserinde de en fazla bu tür ifadelere başvurulmuştur ancak bu eserde bu ifadeler daha sık yer verildiği görülür. İkinci olarak Tek Adam'da en sık Mustafa Kemal'i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler kullanılmıştır. Üçüncü olarak Tek Adam'da Mustafa Kemal'in kendisini nasıl hissettiği ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler, Bozkurt'ta da Mustafa Kemal'i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler yer verilmektedir. Son olarak her iki eserde de Mustafa Kemal'i betimleyen yazarın kendi görüşlerinin yer aldığı ancak bu hususun Tek Adam'da daha fazla öne çıktığı görülür.

Sonuç

Bulgularına ulaşılan iki eser için de öncelikli olarak Atatürk'ün bir eylem adamı, hızlı karar alan ve uygulamaktan çekinmeyen; zaman zaman kendisine göre en uygun ortamın oluşması için doğru anı kollayıp doğru manevraları yapabilen özelliklerinin ortaya çıkarılması için başvuru ifadelerinin Mustafa Kemal'in mevcut durum ve olayları nasıl değerlendirip harekete geçtiğine yönelik ifadeler olduğu sonucu çıkarılabilir. Biyografi türü açısından bakıldığında gelişen olaylar, düşünceler, kararlar ve harekete geçme durumu Mustafa Kemal gibi hayatı eyleme dönük bir karakteri somut bir şekilde anlatmak için gereklidir. Bu eylemler üzerinden anlatılan durumlar eserlerin biyografik tür olmasını -eylemler olduğu gibi somut olarak aktarılabilirdiğinden ve yaşanan durumlar yorumu açık olmadığından- desteklediği sonucuna varılabilir.

İkinci olarak Tek Adam'da en sık Mustafa Kemal'i başkalarının nasıl gördüğü ve değerlendirdiğine yönelik ifadeler kullanılırken faydalanılan kaynakların Mustafa Kemal'in etrafında bulunan insanlarla ilgili kaynaklara, tarihî ve askerî belgelere dayandırılmış olması önemli görülmektedir. Bozkurt'ta ise daha çok Atatürk'ün kişiliği ve dolayısıyla duygu dünyasında yaşanan birtakım yansımaların aktarıldığı görülür. Olumlu ya da olumsuz durumları içeren bu ifadeler zaman zaman Atatürk'ün kendi notlarından faydalanılarak oluşturulmuş olsa da öznel birtakım ifadeler içerme durumunu öne çıkarmaktadır. Tek Adam'da ise aynı durum doğrudan Mustafa Kemal hakkında yazarın öznel yorum ve değerlendirmelerine yönelik ifadeler maddesine daha sık rastlanmasıyla burada yazarın kendi kanılarına dayanan ifadeleri kullanmaktan çekinmediği sonucuna ulaşılabılır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı, yaşantısı, tarih sahnesi ve siyasî alanda üstlendiği milliyetçi ve demokratik misyon her dönem dikkat çeken ve okunmaya değer konulardan biri olmuştur ve olacaktır. Biyografi gibi yazarın kurgusal dokunuşlarının aradan çıkarılması gereken türler, daima edebî ve tarihî alanlarda önemli kaynaklardan biri olarak kullanılacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma iki adet dokümanın analizinden oluştuğundan çalışma için herhangi bir etik kuruldan onay alınmamıştır.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışmanın birinci yazarı çalışmanın %60'lık kısmına, ikinci yazarı ise %40'lık kısmına katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturacak herhangi bir durum yoktur.

Kaynakça

- Armstrong, H. C. (2021). *Bozkurt*. Dorlion Yayınevi. 1. baskı: Eskişehir.
- Aydemir, Ş. S. (2021). *Tek Adam: Mustafa Kemal (1.Cilt)*. Remzi Kitabevi. 21. baskı: İstanbul.
- Bayrakcı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 198-210.
- Çakır, D. (2019). Sait Faik Abasıyanık'ın eserlerinde biyografik unsurlar. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çelik, Y. (2022). Biyografi Yazma Geleneği ve Cumhuriyet Sonrasında Biyografi Sözlükleri. *Bilig*, (102), 1-25.
- Güneş, F. (2013). Türkçe'de metin öğretimi yerine metinle öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 603-637.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, VI(1), 1398-1412.
- MEB (2006). *Türkçe dersi öğretim programı*. Erişim Adresi: www.meb.gov.tr
- MEB (2015). *Türkçe dersi öğretim programı*. Erişim Adresi: www.meb.gov.tr
- MEB (2017). *Türkçe dersi öğretim programı*. Erişim Adresi: www.meb.gov.tr
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Erişim Adresi: www.meb.gov.tr
- Service, R. W. (2009). Book Review: Corbin, J., & Strauss, A.(2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks, CA: Sage. *Organizational Research Methods*, 12(3), 614-617.
- Ünlü, A. (2011). Değişen tarih ve metin anlayışı içinde biyografik dram-I: Kuramsal bir çerçeve. *Yedi, DEÜ GSF Dergisi*, 5, 9-17.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.